

Vergaderjaar 2024–2025

33 043

Groene economische groei in Nederland (Green Deal)

Nr. 114

BRIEF VAN DE MINISTER VAN KLIMAAT EN GROENE GROEI

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 25 april 2025

In de afgelopen maanden is onze kwetsbaarheid voor geopolitieke ontwikkelingen eens te meer duidelijk geworden. Om onze economie sterk en weerbaar te houden moeten we minder afhankelijk worden van andere delen van de wereld. Dat vraagt dat we zorgvuldig nadenken over onze energie- en grondstoffenvoorziening en over onze industrie. Betaalbare en beschikbare energie staat daarin centraal en daarmee is de energievoorziening onderdeel van ons economisch beleid en veiligheidsbeleid.

Meer autonomie op energiegebied vraagt meer duurzaam opgewekte energie van dichtbij. Daarmee worden prijzen stabiel en verkleinen we de afhankelijkheid van dure import. Dit maakt ook onze industrie meer toekomstbestendig. Gedurende deze transitieperiode is de opdracht meervoudig: doorgaan met de uitrol van schone en eigen energie, zoveel mogelijk zelf kunnen voorzien in de «oude» energiebronnen zolang die nodig zijn én de industrie ontlasten waar dat verantwoord is, zo geven we groene groei de ruimte.

De overgang naar een duurzame energievoorziening is nog steeds cruciaal. De uitrol ervan, zoals afgesproken in het Klimaatakkoord, is flink gevorderd maar loopt nu tegen grenzen aan: beperkingen in netcapaciteit, beperkingen door stikstofuitstoot en beperkingen in beschikbaar personeel. Het leidt ertoe dat bedrijven en maatschappelijke instellingen die willen investeren in verduurzaming dat nu niet kunnen, simpelweg omdat ze geen aansluiting op het stroomnet kunnen krijgen. Zo staan partijen te wachten op nieuwe aansluitingen, en dreigt voor woningbouwprojecten uitstel omdat het stroomnet simpelweg geen ruimte biedt. Ook heeft een aantal warmtebedrijven aangegeven op bepaalde plekken in Nederland niet verder te willen investeren. Veel industriële bedrijven geven aan graag van CCS (koolstofopslag) gebruik te maken, maar de infrastructuur hiervoor is nog onvoldoende. Ook lopen dingen anders dan gedacht. De ontwikkeling van de waterstofmarkt loopt niet zo voortvarend

als we gedacht hadden. Het oplossen van knelpunten in de uitvoering is essentieel om te kunnen blijven verduurzamen.

Dat we tegen knelpunten en beperkingen aanlopen is niet verwonderlijk. Nederland werkt aan een enorme verbouwing van het energiesysteem en bedrijven verduurzamen hun processen. Dan loop je onvermijdelijk tegen problemen aan. Deze fase in de transitie, deze geopolitieke tijden, vragen om keuzes. Om wendbaar en flexibel te blijven en bij te durven sturen. Niet concluderen dat het niet lukt, maar accepteren dat het erbij hoort dat zaken soms anders lopen en daarop anticiperen. Zo gaan we met een verstandige en realistische aanpak door. Daarvoor zetten we concrete stappen in alle sectoren – de industrie, elektriciteit, landbouw, de gebouwde omgeving en mobiliteit. Stappen die zowel op korte termijn haalbaar zijn én op lange termijn verstandig. De afgelopen jaren hebben we ons voornamelijk gefocust op het ontwikkelen van nieuw beleid om de doelen voor 2030 te halen. Nu is het tijd om de focus te verschuiven naar het daadwerkelijk uitvoeren van de plannen die al op tafel liggen. Met als einddoel nog steeds een sterke, schone en weerbare economie. Die duurzaam is en draait op schone energie.

Randvoorwaarden op orde brengen

Dat betekent allereerst dat we de randvoorwaarden voor verduurzaming op orde moeten brengen. Dit is essentieel om ervoor te zorgen dat we alle plannen en ambities daadwerkelijk voor elkaar kunnen krijgen.

Het zo snel mogelijk verzwaren en het beter benutten van het elektriciteitsnet is cruciaal voor de ambities van het kabinet op het gebied van woningbouw, groei van de economie en werkgelegenheid en de verduurzaming van bedrijven, maatschappelijke instellingen en mobiliteit. Het kabinet is zich ervan bewust dat de verduurzaming van Nederland anders stagneert.

Zowel overheden als landelijk netbeheerder TenneT gaan de werkwijze versnellen en starten met de 25 meest urgente hoogspanningsprojecten. Met de nieuwe aanpak wordt sneller besloten welke overheid het bevoegd gezag op zich neemt en wordt dit vaker bij de provincie of Rijksoverheid belegd. Het kabinet gaat met een aanpak voor kortere procedures de wet- en regelgeving aanpassen om knelpunten weg te nemen en de doorlooptijden te verkorten (wetgevingsprogramma Aanpak voor kortere procedures). Bijvoorbeeld door snellere (beroeps)procedures en minder onderzoekslasten. Daarnaast wordt de «vliegende brigade» die overheden kan helpen bij complexe vergunningverlening uitgebreid. Ook TenneT gaat versnellen door verschillende stappen en onderzoeken gelijktijdig te laten verlopen en meer te standaardiseren. Een uitgebreide toelichting op de versnellingsaanpak is te vinden in de brief «Aanpak netcongestie: sneller uitbreiden elektriciteitsnet».

Voor de uitvoering van het toegenomen takenpakket van de provincies in de energietransitie, zoals voor netcongestie en provinciale energieviesies, heeft het kabinet ook voor de jaren 2026 tot en met 2030 uitvoeringsmidelen beschikbaar gemaakt.

Energiekosten

Het succes van de klimaat- en energietransitie valt of staat met draagvlak in de samenleving. De betaalbaarheid van de transitie is daarvoor een belangrijke factor. Het kabinet kijkt daarom doorlopend hoe de prijzen zich ontwikkelen en waar nodig hoe we huishoudens en ondernemers kunnen ondersteunen. Om de kosten voor de energierekening te dempen wordt

de belastingvermindering in de energiebelasting incidenteel verhoogd in 2026, 2027 en 2028. Daarnaast ondersteunen we via het Energiefonds de meest kwetsbare huishoudens direct met het betalen van de energierekening. Het kabinet heeft besloten om nog één jaar de publiek-private samenwerking met een aantal energieleveranciers, de netbeheerders en de diverse betrokken maatschappelijke partijen aan te gaan, zodat er ook in 2025 een energiefonds beschikbaar is. Vanaf 2026 wordt het fonds publiek gevuld met middelen uit het Europese Social Climate Fund (SCF) dat gekoppeld is aan de invoering van het ETS2-systeem.¹ Uiteindelijk blijft energiebesparing de beste manier om de energierekening structureel naar beneden te krijgen, bijvoorbeeld door te isoleren. Want warmte en elektriciteit die je niet gebruikt, hoef je ook niet te betalen. Subsidies gericht op het financieel ondersteunen bij het isoleren van huizen zet het kabinet daarom door.

Het kabinet vindt het van belang dat Nederland een gelijk speelveld behoudt ten aanzien van omliggende landen. De hogere nettarieven vormen een beperking, daarom heeft het kabinet met interesse kennisgenomen van de amortisatie variant uit het IBO Bekostiging Elektriciteitsinfrastructuur. Door een deel van de netkosten via leningen op een amortisatierekening te bekostigen en deze kosten in de tijd te spreiden, kunnen gemaakte netkosten over een groter verbruik verdeeld worden. Zo kan de stijging van de nettarieven in de komende jaren voor huishoudens en bedrijven gedempt worden. Het kabinet kijkt met een positieve grondhouding of aan de vier voorwaarden, zoals door het kabinet gesteld in de kabinetsreactie op het IBO, kan worden voldaan. Uiterlijk bij Prinsjesdag dit jaar komt het kabinet hierop terug.

Daarnaast zet het kabinet in op het dempen van de totale investeringsopgave door betere benutting van het elektriciteitsnet. Dit kan potentieel € 10 tot 20 mld. schelen in de periode 2025–2040. In de kabinetsreactie op het IBO wordt hier verder op ingegaan.

Het kabinet werkt verder om een significant deel van de Nederlandse huizen en andere gebouwen op collectieve warmtenetten aan te sluiten. De Wet collectieve warmte is hierin een onmisbaar instrument en heeft als doel om de warmtemarkt duurzamer, betaalbaarder en betrouwbaarder te maken. Dit gebeurt door publieke regie te versterken, consumenten beter te beschermen en warmtenetten los te koppelen van de gasprijs. Het kabinet reserveert middelen voor een waarborgfonds en een nationale deelneming warmte. Hiermee wil de overheid de energietransitie versnellen en zorgen dat collectieve warmtevoorziening kan opschalen. Het kabinet informeert de kamer separaat over hoe wordt geborgd dat warmtenetten betaalbaar zijn ten opzichte van het gangbare alternatief.²

Doorgaan met logische maatregelen

In de afgelopen jaren is er veel beleid ontwikkeld om de klimaat- en energiedoelen te halen in alle sectoren. Nog niet al dat beleid is concreet uitgewerkt, in wetgeving vastgelegd of geïmplementeerd. Het kabinet maakt er allereerst werk van het reeds afgesproken beleid uit te voeren. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om de implementatie van de bijmengverplichting groen gas en het versneld realiseren van een CO₂-vrije elektriciteitssector.

¹ Hiermee geeft het kabinet invulling aan de motie van lid Postma c.s. over het onderzoeken of middelen uit het Social Climate Fund ingezet kunnen worden om ook in de toekomst over een vorm van een energiefonds te kunnen beschikken. Kamerstuk 36 600 XXIII, nr. 33

² Kamerstuk 30 196, nr. 845

Om bedrijven te blijven helpen met verduurzaming zal de Stimuleringsregeling Duurzame Energieproductie en Klimaattransitie (SDE++) in 2026 opnieuw opengesteld worden met een indicatief budget van € 8 mld. Het kabinet zal in het voorjaar van 2026 duidelijkheid geven over de benodigde middelen voor de openstelling van 2027 en daarbij rekening houden met het belang van de regeling voor de gestelde klimaat- en energiedoelen en beschikbare middelen. Deze systematiek zal ook in de opvolgende jaren worden gebruikt.

Ook moet er een extra stap gezet worden om het 55%-doel weer binnen bereik te krijgen. Om dat voor elkaar te krijgen, kiest het kabinet voor maatregelen die logisch aansluiten bij wat er al in gang is gezet en om de beweging ná 2030 erin te houden. Het kabinet wil het bijvoorbeeld gemakkelijker maken voor mensen om voor een elektrische auto te kiezen. Daarom geven we elektrische rijders de komende drie jaar extra korting in de motorrijtuigenbelasting en kiezen we voor een normering in de zakelijke leasemarkt. Als gevolg wordt het voor werkgevers aantrekkelijker om te kiezen voor een elektrische auto in plaats van het fossiele alternatief. Hierdoor zal de komende jaren het aanbod van tweedehands elektrische auto's toenemen. Voor een volledig overzicht van alle maatregelen, zie bijlage 1.

Weerbare en schone industrie: ruimte voor groene groei

De Nederlandse industrie is sterk en levert ons veel welvaart op. Ze zorgt voor banen, innovatie en onafhankelijkheid. Maar de wereld verandert snel. En onze industrie staat onder zware druk. Het kabinet laat jaarlijks een speelveldtoets uitvoeren om te kijken of en hoe het klimaatbeleid de concurrentiepositie van onze industrie beïnvloedt en of het ervoor zorgt dat bedrijven vertrekken of sluiten. De speelveldtoets 2025 is in de bijlage van deze brief opgenomen. Deze speelveldtoets, laat zien dat de Nederlandse industrie op achterstand staat door een ongelijk speelveld, ook ten opzichte van Europese landen. Ondanks voordelen ten opzichte van andere landen – zoals een gunstige ligging, goede infrastructuur een sterk innovatievermogen – is investeren in Nederland op dit moment niet voldoende aantrekkelijk. Recente signalen zijn dat investeringen worden uitgesteld en dat fabrieken van energie-intensieve industrie sluiten. De situatie in de industrie kent helaas meerdere oorzaken: ook de overproductie uit China die onder de kostprijs op de Europese markt komt, de handelsoorlog en de hogere energiekosten die in Europa bestaan vergeleken met elders in de wereld spelen de industrie parten. Het kabinet koestert de Nederlandse industrie en zet daarom dit voorjaar forse stappen richting een meer gelijk speelveld met omliggende landen. Het kabinet gaat naast de industrie staan en zet – in het verlengde van de Europese ontwikkelingen – in op het verbeteren van de concurrentiekracht van de industrie, en het zorgen dat investeren in verduurzaming weer aantrekkelijker wordt. Op lange termijn is verduurzamen van de industrie immers de beste weg naar een sterke industrie in Europa en Nederland die zorgt voor welvaart, weerbaarheid en autonomie. Dit is ook de kern van het Draghi-rapport.

Het kabinet verlengt de Subsidieregeling Indirecte Kostencompensatie (IKC-ETS) met drie jaar. Dat is een snelle manier om de energiekosten voor de industrie te drukken. Samen met de verkenning van amortisatie van de energiekosten is dit een belangrijke stap richting een gelijk speelveld. In de kabinetsreactie op het IBO wordt hier verder op ingegaan. Verder kijkt het kabinet nadrukkelijk ook naar Europa: we willen we de kansen benutten die het Action Plan for Affordable Energy biedt.

Op de randvoorwaarden voor verduurzaming zetten we ook concrete stappen. Het kabinet investeert fors in het CCS-project Aramis. Het doel is om in 2026 een investeringsbeslissing te nemen, zodat vanaf 2030 kan worden begonnen met het ondergronds opslaan van CO₂. Het kabinet stelt geld beschikbaar om het risico van achterblijvende vraag voor de initiatiefnemers van de infrastructuur gedeeltelijk af te dekken. Bovendien reserveert het kabinet middelen voor een kapitaalstorting bij staatsdeel-neming EBN, zodat zij ook deel kunnen nemen in de infrastructuur en de opslag. Daarmee neemt het kabinet grote risico's weg uit het project. Ook kunnen uitstoters met de continuering van de SDE++ een nieuwe CCS-aanvraag in dienen, rekening houdend met de actuele kosten van CCS.

De CO₂-heffing speelt sinds de totstandkoming van het Klimaatakkoord een belangrijke rol in de beleidsmix voor verduurzamen van de industrie. Daarnaast stelt het kabinet subsidie beschikbaar om de industrie te helpen met verduurzamen. De heffing moet daarbij bedrijven voldoende prikkelen om te verduurzamen, waardoor de heffing werkt als stok achter de deur. Het kabinet onderschrijft de werking van het instrument, waarbij een eventuele budgettaire opbrengst terugvloeit naar het Klimaatfonds en ten goede komt aan de industrie. De afgelopen tijd zien we dat door een combinatie van factoren de benodigde verduurzaming langer de tijd vraagt. Het kabinet geeft daarom bedrijven de komende jaren extra tijd om te verduurzamen door de heffing hierop aan te passen. Het kabinet vindt het tevens van belang dat de benodigde CO₂-reductie wel geborgd wordt. Ervan uitgaande dat de investeringen in randvoorwaarden die het kabinet nu doet gaan zorgen voor voldoende handelingsperspectief voor bedrijven neemt het kabinet in het Belastingplan 2026 een technische variant op voor de CO₂-heffing na 2030 en het verlengen na 2032. Daarbij staat het kabinet open voor alternatieven die in aanvulling op de beschikbare subsidies de benodigde reductie borgen (gelijk aan het heffingsdoel van de CO₂-heffing) en klimaatneutraliteit in 2050 in ogenschouw houdt. Dit kunnen ook borgende maatregelen naast de CO₂-heffing zijn. Het kabinet gaat hierover in gesprek met de industrie en andere stakeholders.

Het is belangrijk dat de impact van de CO₂-heffing goed gemonitord wordt ook in relatie tot de ontwikkeling van de randvoorwaarden.

Het kabinet zal – ter ondersteuning van het gesprek met de industrie en andere stakeholders – het PBL vragen om opties te schetsen van beleidsinstrumentarium ook rekening houdend met de huidige geopolitieke omstandigheden en Europese beleidscontext en met oog op het einddoel 2050. Het kabinet wil de uitkomsten uiterlijk volgend voorjaar kunnen wegen zodat aanpassingen in het Belastingplan 2027 kunnen worden verwerkt. Bij die weging wordt ook de stand van zaken van de randvoorwaarden betrokken.

Ook in de transitie naar circulair plastic gaat het kabinet het beleid bijsturen. De circulaire plasticnorm gaat niet door in de huidige vorm. De voorziene polymerenheffing gaat ook niet door. De beoogde belastinginkomsten worden alternatief ingevuld. Daarbij kan ook worden gekeken naar alternatieve heffingen in de plastic keten. De sector is (via de «Plastic Tafel») uitgenodigd om voor zowel de norm als de heffing een alternatief uit te denken.

Op waterstof geven we duidelijkheid richting de lange termijn, zowel voor de afnemers als voor de producenten. De waterstofmarkt is een markt waar Nederland nog steeds goede papieren heeft om een leidende rol te vervullen. Daarom is er voor de volgende productietenders € 2,1 mld.

euro beschikbaar, evenals € 662 mln. voor vraagsubsidies voor toepassing van waterstof in de industrie. Het kabinet kiest voor een relatief lage verplichte inzet van hernieuwbare waterstof van 4%, zodat de verplichting goed te dragen is voor de afnemers. Daarnaast wordt, ook op verzoek van de Kamer, de raffinageroute voor het gebruik van groene waterstof anders vormgegeven. Hierdoor wordt het aantrekkelijker om groene waterstof te gebruiken bij de productie van brandstoffen door onze raffinaderijen. Hierdoor ontstaat investeringsbereidheid in nieuwe elektrolyzers voor het produceren van groene waterstof.

Het kabinet realiseert zich dat de situatie van de industrie urgent is, maar dat niet alles in één keer op te lossen is. Dat geldt zeker voor wereldwijde, geopolitieke ontwikkelingen die de industrie zo hard treffen momenteel. Tegelijk wil het kabinet met dit stevige pakket aan beleidsmaatregelen laten zien dat de noodkreten van de industrie goed zijn verstaan en dat de duurzame industrie toekomst heeft in Nederland.

Meer energie van dichtbij

We moeten minder afhankelijk worden van energie van buiten Europa. Tegelijkertijd moet energie betaalbaarder zijn voor bedrijven en mensen thuis. Dit lukt alleen met meer energie van de Noordzee, stabiele elektriciteit door kernenergie en snellere uitbreiding en slimmer gebruiken van ons stroomnet.

Windenergie op zee wordt de hofleverancier van elektriciteit in Nederland. Het is een lokale energiebron die betrouwbaar, relatief betaalbaar en goed op grotere schaal toepasbaar is. Ook hier merken we dat de snelle bouw van windparken op zee van de afgelopen jaren niet meer vanzelfsprekend is. Daarom komt het kabinet voor de zomer met een specifiek actieplan voor windenergie op zee. In de tussentijd zijn we druk bezig de vraag naar windenergie te ontwikkelen, onder andere door het aanpakken van knelpunten voor elektrificatie. Daarnaast kijken we naar het aanpassen van de voorwaarden van aanbestedingen en de introductie van een minimum- en maximumprijsgarantie. Ook voor windenergie op zee geldt dat we een realistisch plan nodig hebben dat rekening houdt met marktomstandigheden.

Zolang we nog gas gebruiken, willen we hiervoor niet nog afhankelijker worden van anderen. Dit betekent dat het kabinet inzet om zoveel mogelijk gas te winnen op de Noordzee daar waar dat verantwoord kan. Om dit voor elkaar te krijgen, is er een sectorakkoord gesloten waarmee ingezet wordt op nauwere samenwerking binnen de sector. Hierdoor kunnen kosten en risico's gedeeld worden, waardoor de business case voor gaswinning op zee verbetert. Niet gebruikte vergunningen kunnen makkelijker gedeeld worden en er kan tot 2045 ingestemd worden met nieuwe winningsplannen.

Kernenergie zal als betrouwbare CO₂-vrije energiebron een steeds grotere rol spelen in onze energievoorziening. Het kabinet heeft de eerste stappen gezet voor de oprichting van een Staatsdeelneming die de bouw en ingebruikname van de kerncentrales voorbereidt, de bouw contracteert en de kerncentrales in gebruik neemt. Het kabinet informeert de Kamer op korte termijn over de planning van onder andere de locatie- en techniekkeuze van de nieuwe kerncentrales, en van de vervolgstappen om de kerncentrale in Borssele langer open te houden.

Tot slot

Om minder kwetsbaar te worden voor geopolitieke ontwikkelingen is het cruciaal om stevig vaart te maken met de energietransitie. De agenda voor verduurzaming, onze agenda voor veiligheid en een weerbare industrie lopen parallel in deze geopolitieke omstandigheden. De klimaat- en energietransitie is een verbouwing die tijd kost en veel vraagt van ons allemaal. Onderweg komen we onvoorziene zaken tegen en gaan dingen niet altijd zoals gepland. We passen dan aan, stellen bij en versnellen waar het kan. Dat doet het kabinet met dit pakket aan maatregelen. Maatregelen die ruimte geven aan groene groei die erop gericht zijn de uitvoering vlot te trekken om voor elkaar te krijgen wat we afgesproken hebben. Op weg naar het einddoel dat we voor ogen hebben: een sterk, schoon en weerbaar Nederland.

De Minister van Klimaat en Groene Groei,
S.Th.M. Hermans